

ապ ժամ են վառում, այրի անցքով երեք անգամ անցնում, որ երեխայ ունենան: Նոյն անցքով անց են կացնում նաև այն երեխաներին, որոնք ժամանակին ոտք չեն կնիւմ:

Վարդապետից ոչ հեռու Ս. Սարգիս ուխտատեղու մօտ գետնից բղիթով մի աղբիւր կայ, որ *Կաթնաղբիւր* է կոչւում. Կաթ չունեցող կանայք ուխտ են գալիս այստեղ, մօմ վառում, ջրից իրենց ստինքներին քսում, որպէսզի կաթ ունենան:

Երբ «բողոճ» կոչուած միջատը ծծում է ցորենի հատիկի հիւթը, գիւղացիները մի քանի ամուրի այր մարդիկ են ուղարկում «բողոճի ջուր» բերելու: Սա դանում է Չարդախլու գաւառում մի այրի մէջ. մի վճիտ աղբիւր է, որ «գոյացել է այրի առաջ թաղուած ճգնաւորի արցունքներից», Անխօս մօտենալով աղբիւրին, մօմեր են վառում, երկրպագում են ջրից վերցնելով վերագաւում, զգուշանալով, որ ջրի սրուակը գետնին չը դնեն, այլ շարունակ իրանց վրայ պահեն, նոյն խիլ քնելիս: Զուրը բերում, դարձեալ անխօս մօնում են եկեղեցի, դնում սեղանին և ապա քահանան վերցնում է այդ և բոլոր գիւղականների հետ շրջում արտերը, անդաստան կատարում և ջուրը սրսկում արտերին: Իսկոյն «այդ բողոճները կոտորում և կամ թռչում հեռանում են»:

Երբ մօրեխն է կոտորում արտերը, նոյն ձևով գնում Մասիսի վրայից Ս. Յակոբայ աղբիւրի ջրիցն են բերում և անդաստան կատարելով սրսկում արտերին: Իսկոյն երևում են սև ժեռ կոչուած թռչունները, որոնք կոտորում են մօրեխներին:

ԿՐԸԿԻ ՊԸՃՏԸՄՈՒՆՔ.

Կրտկապաշտութեան իբր մնացորդ կարելի է յիշատակել հետեւեալները.

1) Տարեմօրին մի ահագին գերան են դնում օջախի մէջ, որ անշուշտ վառում է մինչև Քրիստոսի Ծննդեան օրը, և այս գերանի խանձողները թաղում արտերում, որ կարկուտ չը

խփի, և այլն ինչպէս մանրամասն գրել եմ «Նոր—տարի» նկարագրութեան մէջ:

2) Գրակով երգում են:

3) Գրակի վրայ ջուր չեն ածում: Բայց երբ բացօթեայ տեղումն են կրակ անում, որպէսզի արգիլեն սատանաներին կրակից տանելու՝ վերան խաչակնքուելով ջուր են չաղ տալիս:

3) Գրակին չեն խփում, վերան չեն թքում, վրայից չեն անցնում, մեծ մեղք համարելով այդ բոլորը:

4) Գիշերները կրակ դուրս չեն տալիս:

5) Հաւատալով, որ կրակը կարող է չարերին հալածել, անթեղ անելիս խանձողի կոթը դէպի դուռն են ուղղում, որպէսզի չարը ներս մտնելիս դէպի նա գայ և հալածուի:

6) Եթէ փայտը վառուելիս ձայն է հանում, ասում են, թէ իրենց բամբասում են:

7) Գրակին համահաւասար յարգանք մատուցում է և՛ կրակարաններին—օջախին ու թոնրին: Սրանցով ևս երգում են, սրանցով անիծում, թոնրի վրայ պսակ և կնուք կատարում, մեռնաջուրը սրանց մէջ ածում, հարսանիքին նորապըստակները համբուրում են օջախը, տղաբերքը շատ անգամ օջախի մօտն է կատարում: Նոր տուն շինելիս առաջին անգամ հին տան օջախից են վերցնում կրակը տան ամենամեծ անդամի ձեռից և տանում վառում: Նոր հաւ, հորթ, գառն գնելիս՝ մօտեցնում են օջախին և ոտների վրայ ջուր ածում:

Արևադաշտութեան, հետևապէս և կրակապաշտութեան մնացորդ է և այն, որ ծննդաբերութիւնից յետոյ տատմայրը նորածնին գիրկն առած և ձեռքին ծայրը մի սոխ անցկացրած շամփուրը բռնած դուրս է գալիս՝ դառնում դէպի արեգակը և աղօթում: «Սուրբ րեգնակ, էս երեխի փայր տաս, երկնքիցը ցօղ ցօղայ, գետնիցը պտուղ ստանայ»*):

*) Տես «Տղաբերք և կնուք» գլխում.